

Balıkesir İlinin Turizm Değerleri ve Uygulama Alanları ile Ayvalık'ta Sualtı-Suüstü Turizmini Geliştirme Stratejileri

Yakup Dinç¹

DOI: 10.5281/zenodo.15784807

Öz

Balıkesir bulunduğu coğrafi konum, sınırları içinde yer alan doğal kaynak ve korunan alan sistemi ile ulusal ve uluslararası önemde turizm potansiyeli yüksek olan bir kenttir. Balıkesir ve yöresi sahip olduğu zengin turizm potansiyeli ile Türkiye’de önemli bir yere sahiptir. Ancak yöre, uluslararası turizm pazarından henüz alması gereken payı alamamaktadır. Bunun en önemli nedeni yörenin gerek yurt içi ve gerekse yurtdışında yeterince tanınmamasıdır. Bu açıdan hem kamu hem de özel sektörün katılımıyla gerçekleştirilecek etkin tanıtım faaliyetleri ile bölgeye özgü turistik değerlerin kamuoyuna duyurulması gerekmektedir. Ancak, yörenin tanıtımından önce gerekli altyapı ve üst yapının tamamlanması da bir zorunluluktur. Eksiklikler tamamlandıktan sonra belirli bir plan dahilinde yürütülecek tanıtım çabalarıyla yöreye gelen ziyaretçi sayısında ve niteliğinde artış olacak, dolayısıyla tüm yöre insanı ve Türkiye kazançlı çıkacaktır.

Marmara Bölgesinin en önemli turizm merkezlerinden olan Balıkesir ili ve ilçelerinin turistik potansiyelleri değerlendirilmelidir. Bu potansiyelin değerlendirilmesi ile bölgenin bir turizm merkezi haline getirilmesi ve bölgesel ekonomik kalkınmada turizmin bir faktör olarak kullanılması mümkündür.

Bu çalışmanın öncelikli hedefi; Balıkesir ilinin turizm değerlerini öne çıkarmak, ulusal ve uluslararası alanda tanıtılarak Balıkesir turizmine ve ekonomisine pozitif katkı sağlamaktır. Bu amaçla Balıkesir destinasyonunda uygulama potansiyeline sahip turizm çeşitlerinin dünyada değişen tatil tercihlerinin etkisi ile günümüze ulaştığı boyutlara ilişkin kavramsal bir yaklaşım yapılmıştır. Balıkesir de uygulama potansiyeline sahip turizm türlerinin tanıtılması yaygınlaştırılabilmesi için yapılması gerekenler değerlendirilmiş ve stratejiler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler; Turizm Değerleri, Geliştirme Stratejileri, Milli parklar

¹Doç. Dr. Balıkesir Üniversitesi Ayvalık Meslek Yüksekokulu, Balıkesir, yakdin@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-6533-3987

Tourism Values and Application Areas of Balıkesir Province and Strategies for Development of Underwater and Surface Tourism in Ayvalık

Abstract

Balıkesir possesses significant tourism potential at both national and international scales, owing to its strategic geographical location, diverse natural resources, and an extensive network of protected areas within its territory.

Balıkesir and its surrounding region hold a significant position in Turkey due to their rich tourism potential. However, the area has yet to secure its deserved share from the international tourism market. The main reason for this is that the region is not sufficiently recognized either domestically or internationally. In this regard, it is essential to promote the region's unique tourism assets to the public through effective promotional activities carried out with the participation of both the public and private sectors. However, before promoting the region, it is essential to complete the necessary infrastructure and superstructure developments. Once the deficiencies are addressed, promotional efforts carried out within a well-structured plan will lead to an increase in both the number and quality of visitors to the region, ultimately benefiting the local population and Turkey as a whole.

The tourist potential of the city of Balıkesir and its districts, which are among the most important tourism centers of the Marmara Region, should be assessed. By evaluating this potential, it is possible to transform the region into a tourism hub and utilize tourism as a factor in regional economic development.

The primary goal of this study is to highlight the tourism values of Balıkesir province, promote them both nationally and internationally, and provide a positive contribution to Balıkesir's tourism and economy. To achieve this, a conceptual approach has been made regarding the extent to which tourism types with implementation potential in the Balıkesir destination have reached their current dimensions, influenced by changing holiday preferences worldwide. In order to promote and expand the tourism types with implementation potential in Balıkesir, necessary actions have been evaluated and strategies have been developed.

Keywords; Tourism Assets, Development Strategies, National Parks

Extended Abstract

Tourism has emerged as a critical driver of regional development, offering multifaceted contributions to local economies, cultures, and communities. In recent decades, the focus has shifted from mass tourism to alternative and sustainable tourism models that are more in harmony with environmental and cultural values. This study explores the role of gastronomy tourism within the broader context of sustainable tourism, with a particular emphasis on the rural district of Dursunbey in the Balıkesir province of Turkey. As part of the Eastern Marmara Development Agency's TR22 Region, Dursunbey possesses distinctive natural, cultural, and culinary characteristics, making it a promising candidate for gastronomy-based tourism development. The research aims to assess the potential of local food culture to contribute to rural development and to propose strategic frameworks that align with sustainability principles.

Gastronomy tourism is conceptualized in the literature as a travel motivation centered around the experience of local food and culinary traditions. It encompasses more than mere

consumption, involving the preservation and promotion of regional identity, agricultural practices, and cultural narratives embedded in food. In this sense, gastronomy tourism offers an intersectional approach to sustainable development by creating economic opportunities for rural producers, revitalizing traditional knowledge, and encouraging environmentally conscious practices. The study situates this understanding within the global trends emphasizing authenticity, locality, and experiential travel, all of which favor destinations like Dursunbey that have retained strong ties to their culinary heritage.

The methodological approach of the research is primarily qualitative, involving descriptive analysis of Dursunbey's existing tourism assets, culinary resources, and socio-economic indicators. Key variables include the diversity of local dishes, the extent of organic and traditional food production, infrastructure supporting food-related tourism, and the presence of cultural events or festivals linked to gastronomy. These variables are examined within a sustainability framework, which includes economic viability, social equity, and ecological responsibility. Data were gathered through field observations, local reports, and relevant secondary sources that reflect the current state and potential trajectories of gastronomy tourism in the region.

Dursunbey stands out with a culinary tradition deeply rooted in its rural lifestyle, forest ecosystem, and agricultural practices. The region's food culture is shaped by its climatic conditions, endemic vegetation, and long-standing customs related to food preparation and preservation. Traditional dishes such as tirit, keşkek, and etli mantı form an essential part of local identity, passed down through generations. Moreover, the production of natural honey, mushrooms, and forest herbs contributes to the region's gastronomic richness, offering unique products that can be branded and marketed as part of tourism experiences. These culinary elements are not only potential tourist attractions but also vehicles for cultural preservation and economic diversification.

Despite this potential, Dursunbey has not yet fully integrated gastronomy into its tourism planning. The lack of sufficient infrastructure, professional human resources, and promotional strategies hinders the region's ability to attract and retain gastronomically motivated tourists. Additionally, the absence of a comprehensive tourism master plan poses challenges for the coordination of local stakeholders, including small producers, restaurant owners, and municipal authorities. The study identifies this gap as a key area for policy intervention, advocating for a participatory approach to tourism planning that incorporates gastronomy as a central theme.

The research also touches upon the socio-economic benefits that gastronomy tourism can bring to rural communities. By promoting locally sourced food and traditional recipes, tourism can stimulate agricultural production, create jobs, and reduce rural-to-urban migration. It also encourages the valorization of women's labor, as many traditional food practices are maintained by women in domestic and community contexts. In this respect, gastronomy tourism is not merely an economic tool but a means of social empowerment and cultural continuity. The integration of food culture into rural development policies could thus contribute to broader goals such as social inclusion and community resilience.

Sustainability is a recurring theme throughout the analysis. The emphasis on local ingredients, organic production methods, and seasonality aligns with environmental goals by minimizing carbon footprints and supporting biodiversity. Dursunbey's proximity to forest areas and its relatively unspoiled environment offer further advantages in promoting eco-gastronomic experiences. However, the study cautions against the risks of commodification and over-commercialization, which could dilute the authenticity of local food culture and lead to

unsustainable practices. It recommends a balanced approach that safeguards traditional knowledge while adapting to contemporary tourism expectations.

The study concludes that a coordinated and inclusive tourism strategy, centered on gastronomy, could significantly enhance the sustainable development of Dursunbey and similar rural areas. This would involve capacity-building initiatives for local stakeholders, investment in food-related infrastructure, and the creation of thematic routes and events that showcase the region's culinary identity. Partnerships between public institutions, NGOs, and private sector actors are essential to implement such a strategy effectively. In doing so, gastronomy tourism can serve as a catalyst for preserving cultural heritage, supporting local economies, and advancing sustainable tourism goals.

GİRİŞ.

Balıkesir ili, tarihi ve kültürel bakımdan zengin bir mirasa sahiptir. Bölgemizde M.Ö. 3200 yılından günümüze kadar yerleşim olduğu görülmektedir. Burası MYRIA adıyla bilinir. 1297- 1360 yılları arasında Karesi Beyliğinin kurulduğu ilin Merkez ve çevresinde tarihi kalıntılar, konaklar, camiler, türbeler kilseler ve eski dönemlere ait şehir merkezleri bulunmaktadır. Daha sonra Balıkesir adını alan ilimiz konumu ve sahip olduğu doğal, kültürel değerleriyle önemli bir kültür ve turizm çekim merkezi durumundadır.

Balıkesir kent sınırları içinde 2 Ulusal Park (Kuş cenneti Ulusal Parkı, Kazdağı Ulusal Parkı), 1 Doğa Parkı (Ayvalık Adaları Doğa Parkı), Bir Doğa Koruma Alanı (Kazdağı Göknaarı Doğa Koruma Alanı), bir uluslararası öneme sahip sulak alan (Manyas Kuş Gölü) yer almaktadır. İl sınırlarında ayrıca; 6 Yaban Hayatı Koruma Alanı (Dursunbey-Alaçam Yaban Hayatı Koruma Alanı, Erdek-Kapıdağı Yarımadası Yaban Hayatı Koruma Alanı, Gönen-Yosundağ Yaban Hayatı Koruma Alanı, Ayvalık Doğa Parkı, Kazdağı ve Kuş Cenneti Ulusal Parkı) yer almaktadır. Bunların yanı sıra iki ayrı denizde kıyı şeridi bulunan kent, deniz ve kara peysajı yönünden de yüksek potansiyele sahiptir

TURİZMİN BÖLGESEL KALKINMAYA ETKİSİ VE BALIKESİR'İN TURİZM DEĞERLERİ

Bölgesel gelişmede ve sürdürülebilirliğin de turizmin önemi büyüktür. Bu rol, onu kalkınmış ülkelerde önemli bir sektör konumuna getirirken, özellikle kalkınmakta olan ülkelerde turistik potansiyeli olan yörelerin geliştirilmesinde turizm sektörü gibi yardımcı sektörlerin kalkınmaya hız verici ve tamamlayıcı etkileri artık iyice anlaşılmıştır(Özer:2005;407)

Balıkesir ve ilçeleri doğal güzellikleri açısından zengin bir potansiyele sahiptir. Balıkesir yöresi çoğu ince kumlu olan doğal kumsal ve plajları ile sıcak su kaynakları açısından da önemli bir yere sahiptir. Termal su kaynaklarının turizme yönelik kullanılabilmesi için gerekli altyapı ve üst yapının hazırlanması ve bu konuda teşviklerin artırılması gerekmektedir. Termal turizm yapacak kişi ve kuruluşlar teşvik edilmelidir. Balıkesir ve çevresinde birçok arkeolojik eser günümüze değin ayakta kalabilmiştir. (Kyzikos ve Belkız Harabeleri gibi) Öte yandan Balıkesir, av turizmi açısından da değerlendirilmesi gereken büyük bir potansiyele sahip bulunmaktadır. Kaz Dağları'nda ve DURSUNBEY Alaçam Ormanları'nda av turizmin geliştirilmesi için gerekli tesisleşme ve yasal düzenlemenin yapılması gerekmektedir.

Yöre, sahip olduğu zengin turistik potansiyelden dolayı, birçok turizmin çeşidinin öncelikle aranan özelliklerine sahiptir. Bu turistik potansiyeller, başta Ayvalık olmak üzere diğer denize kıyısı olan Akçay, Erdek, Burhaniye ve Ören ilçeleridir.

Genel hatlarıyla özetlenecek olursa: Balıkesir'in iki denize kıyısı bulunmaktadır. Kentin toplam 290.5 km'lik kıyı uzunluğunun 115.5 km'si Ege Denizi (Ayvalık 54 km, Burhaniye 12 km, Edremit 32 km, Gömeç 17.5 km.) 175,5 km si Marmara Denizine (Bandırma 12 km, Erdek 34.5 km, Gönen 8 km, Marmara 72.5 km) aittir. Yüzölçümü 14.299 km² olan kentin %45'i orman,%32'si tarım, %8'i çayır-mera, %5'i kullanılmayan alanlardan oluşmaktadır.

Kent sınırları içinde bulunan 8 önemli termal merkezi (Gönen, Edremit-Güre, Sındırgı-Hisaralan, Bigadiç-Hisarköy, Balya-Ilıca-Şifa, Susurluk-Kepekler-Yıldız, Manyas-Kızıkköy, Gömeç-Karaağaç) Balıkesir'in ayrı bir doğal zenginlik potansiyelini oluşturmaktadırlar. Genel görüntüsüyle özetlenen korunan alan sistemi ve diğer doğal zenginliklerin yanısıra kültürel, tarihsel değerler de katıldığında deniz düzeyinden 1774 m'ye (Kazdağı-Karataş Tepe) çıkan profili ile Balıkesir, deniz ve kara peyzajıyla birlikte kültürel ve tarihsel bir potansiyeli olan bir kent görünümündedir. Daha önce de belirtildiği gibi, kentin temel korunan alan sisteminin başında gelen ulusal parklar, doğa parkı, doğayı koruma alanı hakkında daha ayrıntılı bilgi vermek yararlı olacaktır.

Kuş Cenneti Ulusal Parkı

Kuş Cenneti Ulusal Parkı Bandırma ilçe sınırları içinde 64 Ha'lık bir alanı kapsamaktadır. Bandırma'ya 19 km, Balıkesir'e 85 km'lik karayolu uzaklığında bulunan parkın temel kaynak değeri ornitolojik özellikli olmasıdır (Akesen, A.(2005;11).

Ulusal Parkın çekirdeğini doğu-batı yönünde uzanan 14 km genişliğinde, 20 km. uzunluğundaki Kuş Gölü oluşturmaktadır. 1938 yılında İstanbul Üniversitesi Biyoloji Bölümünden doğa bilimci Avusturyalı Prof. Kurt KOSSWING tarafından bulunan ve olağanüstü ornitolojik değerleri belirlenen Kuş Gölü ve yakın çevresine adı geçen bilim adamı tarafından "Kuş Cenneti" adı verilmiştir. Alan, yıllar sonra 1959'da orman rejimi içinde alınarak ulusal park ilan edilmiştir. Bu arada ilgili literatürde Kuş Cenneti Ulusal Parkı'nın dünyadaki ilk ulusal park olduğu, Yunan yazar Ksenephana'nın İ.Ö. 335-540 yılları arasında Anadolu'da hüküm süren Achamenid Krallığının bugünkü Kuş Gölü'nün güneydoğusunda Daskyleion kenti çevresinde çok görkemli bir parkın kurulduğu "cennet" adı verilen parkın geniş otlakları ve içinde avlakları, yabani hayvan ve kuşların varlığından söz ettiği , bazı yazarlar tarafından öne sürülmektedir(Seyan,2005;9).

Kuş Cenneti Ulusal Parkı aynı zamanda uluslararası sözleşmeler çerçevesinde (Ramsar) koruma altındaki sulak alanlar arasındadır. Yaklaşık 260'ı aşkın kuş türünün , 2-3 milyonun barınma, üreme, göç sırasında konaklama, kuluçkaya yatma doğal ortamını oluşturan Kuş Cenneti , biyolojik çeşitlilik, yaban yaşamın ve dengenin korunması ve sürdürülebilirliği ve önemli örnek oluşturması başta olmak üzere sahip olduğu doğal yapı ve işlev özellikleriyle ilk kez 1975'de Avrupa Konseyi tarafından "A Sınıfı Avrupa Diploması" ile ödüllendirilmiştir. 2001 yılında askıya alınan diploma 2004 yılında tekrar verilmiş durumdadır(Akesen, A.(2005;10-11).

Kaz Dağı Ulusal Parkı

Balıkesir'in ikinci ulusal parkı Kazdağı, Edremit ilçesi sınırları içinde olup, 21.463 Ha'lık alanı kaplamaktadır. Park aynı zamanda Marmara ve Ege bölgelerini birbirinden ayıran

doğal bir sınır oluşturmaktadır. Balıkesir'in ve Biga Yarımadasının en yüksek nokta ve kütlesini oluşturan Kazdağı, (1774 m. Karataş Tepe) mitolojik adıyla “İda Dağı” olarak bilinmektedir. Homeros'un “İlyadasında bol pınarlı ve yaban hayvanların anası Strabon'un “Coğrafya” sında kırkayağa benzer çok tepeli yamaçlı dağ olarak tanımlanan Kazdağı'nın kuzey-güney doğrultusundaki derin vadileri, kanyonları, flora ve fauna potansiyeli ve biyolojik çeşitlilik zenginlikleri en önemli kaynak değerleridir(Akesen, A.(2005;11).

Yöre 17.04.1993'te ulusal park olarak ilan edilmiştir. Ulusal park özellikle gerek orman örtüsü, gerekse orman altı bitki örtüsü yönünden zengin potansiyele sahiptir. Sınırları içinde endemik tür olan Kazdağı Göknarı meşçeresi koruma altına alınmıştır. Bunun yanı sıra florasının önemli bölümünün endemik tür oluşu dikkati çekmektedir.

Ayvalık Adaları Doğa Parkı

Ayvalık Adaları Doğa Parkı'nın kapladığı alan 17.950 Hektar olup, deniz-kara ekosistem örnekleri ve tarihsel değerleri barındırmaktadır. Sınırları içinde yer alan 20 ada, 1 yarım ada ile kıyı deniz ve bitki örtüsünden oluşan görsel zenginliğe sahiptir.(Kuvan,1997;10)

Doğa parkının alanı 1989 yılında aynı zamanda 1.derece “doğal sit” alanı olarak belirlenmiştir. Alan içinde ve yakın çevresinde yer alan çeşitli doğal rekreasyon alanları ve parkın sualtı zenginlikleri bölgeye olan ilgiyi artıran önemli kaynak özellikleridir.

BALIKESİR'DE UYGULANABİLİRLİĞİ OLAN TURİZM PROJELERİ

Turizm sektörünün Balıkesir ve ilçelerinin kalkınma projelerine çözüm sağlama ve katkıda bulunabilme imkanını tespit etmek için, aşağıda bazı turizm projeleri üzerinde durulmuştur. Balıkesir yöresinde uygulama potansiyeli olan turizm türlerine işaret edilerek, bu potansiyele sahip olan bazı türlerin yaygınlaştırılabilmesi için yapılması gerekenler sıralanmıştır.

Balıkesir'de Termal Turizm Uygulamaları

Özellikle Balıkesir ili Marmara Bölgesi'nde Bursa ilinden sonra termal altyapıya sahip ikinci büyük ildir. Ama yatırımlar için bu söylenemez. Acilen bölgedeki termal su kaynakları ile ilgili gerekli tespit yapılarak 49-59 yıllığına ulusal ve uluslararası işletmelere kiralanmalıdır.

Türkiye'ye turistlerin % 65'i Avrupa Birliği ülkelerinden gelmektedir. Avrupa Birliği ülkelerinde ise, yaşlı nüfus oranı yıllar geçtikçe artmaktadır. Özellikle tıbbi imkanlardan şifa bulamayan insanlar kaplıcalara, bitki kürlerine vb. yönelmektedirler. Almanya ve Macaristan bu konuda Avrupa'da ön plana çıkan ilk iki devlettir(Özer,2005;407).Üçüncü sırayı Türkiye sahip olduğu termal kaynak potansiyeli ile sağlayabilecek düzeydedir. Termal turizmi, genellikle yaşlı insanların tercih ettiği gerçeği göz önüne alınırsa; bu insanların paraları, boş zamanları ve seyahat kültürleri diğer yaş gruplarına göre daha fazladır. Hareket mobilitesi fazla olan 3. Yaş grubu insanları cazip kampanyalarla ülkemize çektiğimiz takdirde Türkiye'nin turizm gelirlerini artırabiliriz(Gödeniz,2015;1995;10).

Termal turizm ile ilgili 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu yeniden düzenlenmelidir. Termal Turizm yapacak kişi ve kuruluşlar teşvik edilmelidir; kamu arazisi 49 yıllığına kiralanma, yatırım indirimi, ithal malzeme gümrük muafiyeti, kaynak kullanım destekle primi, teşvik primi, vergi resim harç istisnaları, bina inşaat harcı istisnası, yatırım finansmanı fonundan yararlanma, KDV ertlemesi, SSK primi, enerji teşviki gibi teşvik araçları kullanılarak termal turizm yatırımları özendirilmelidir. Çünkü bu tür yatırımlar geri dönüşü uzun vadeli,

siyasal , sosyal doğal ekonomik vb. olaylara karşı çok duyarlı dolayısıyla da girişimciler için riskli yatırımlardır.

Manyas Kuş Cenneti Milli Parkı'nın Turizme Kazandırılması

Balıkesir iline bağlı Bandırma ilçesin sınırları içindeki Kuş Gölü (Manyas Gölü)nün kuzeydoğusunda yer alan Milli Park Balıkesir-Bandırma karayolu ile ulaşılabilir.

Kuş Cenneti Milli Parkı. Uluslararası düzeyde önem taşıyan Milli Park'taki kuş zenginliği ve Milli Park tanıtımı içinde başarılı koruma uygulaması nedeniyle ilk kez 1975'de Avrupa Konseyi tarafından "A Sınıfı Avrupa Diploması" ile ödüllendirilmiştir. Kuş Cennetinde en uygun izleme dönemi Mart, Temmuz, Eylül ve Ekim aylarıdır.

Milli Park'ta bulunan müze ve idare merkezinde kuşlar ve park hakkında geniş bilgi verilmektedir. Son yıllarda su taşkınlarına uğrayan ve ciddi çevre sorunları yaşayan Kuş Cenneti Milli Parkı'nda ve Manyas Gölü'nde aşırı yağış yüzünden su seviyelerinin yükselmesi ve çevre kirliliği gibi nedenler yüzünden kuşlar yuva bulamamaktadır. Bu da bölgenin dünyadaki kuş cinslerinin önemli bir kısmını barındırma özeliğini tehdit etmektedir. Türkiye'nin doğal zenginliği yurt içinde ve dışında yeterince tanınmamakta, araştırılması ve korunmasıyla ilgili çalışmalar istenilen düzeyde gerçekleştirilememektedir. Başta Doğal Hayatı Koruma Derneği olmak üzere, Ege, ODTÜ, Çukurova ve Hacettepe Üniversitesi Kuş Gözlem Toplulukları ve Kuş Araştırma Derneği gibi topluluklar biraraya gelerek bu kurumlarda görevli olan kuş gözlemcileri ve ornitologlar tarafından oluşturulan bir komisyon kuşların araştırılması, korunması ve bölgenin dünyada mevcut olan kuş gözlemciliği turizmine uygun bir hale getirilmesi için gerekli olan eylem planını oluşturmaktadır. Ayrıca, bölgedeki mevcut sanayi tesislerine derhal atık su arıtma tesisleri yapmaları için gerekli yasal yaptırımlar uygulanmalıdır. Göl kenarında imar yasağı uygulamaya geçirilmelidir. Yenilerin yapılmasına kesinlikle müsaade edilmemelidir.

Kapıdağ Yarım Adası ve Kaz Dağları Milli Parkı'nın Özel İlgi Gruplarına Açılması

Balıkesir İli, Edremit ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır(Özer,2005;413)..Zengin bitki örtüsüne sahip ve peysaj güzellikleri ile etkileyici nitelikteki güzelliğin ve bol suların bulunabileceği vadiler, Kaz Dağı ve Sarıkız Efsanesinin geçtiği belirtilen Sarıkız mevkii mutlak görülmesi gereken yerlerdir. Milli parkın bitki zenginliği ve doğal peysaj değerlerini sunduğu vadilerde, gününbirlik rekreasyonel hizmetler sunulmaktadır. Milli Park mahalli yetkililerinin göstereceği kontrollü noktalarda çadır ve karavanla konaklama yapılabilir.

Bu yöreye yönelik satış yapan tur operatörlerinin ve seyahat acentalarının broşürlerine bölgenin konulması yönünde girişimde bulunulması gereklidir. Ayrıca, milli park alanı içerisinde yürüyüş parkurları belirlenmelidir. Söz konusu milli parkın uluslar arası kuruluşlarla entegre edilmesi (Uluslararası Milli Parklar Örgütü gibi) ve tur operatörleri, seyahat acentalarının hazırlayacakları paket turlarına günü birlik gezi olarak konması gereklidir.

Ayvalık'ta Bulunan II Konutlar ve Ayvalık Alibey (Cunda) Adası Evlerinin Restore Edilerek Turizme Kazandırılması ve Kültür Turizmi Amaçlı Turlara Tahsis Edilmesi

Ayvalık yöresinde(Merkez, Küçükköy,Altınova) 58.000 II. konut bulunmaktadır (Gökdeniz, A. Dinç, Y. ve Taşkıran, H., (2010;847-849). Yılın sadece 2-3 ayı kullanılan bu konutların gerekli yasal düzenlemeler yapılarak, özellikle çocuklu ailelere sakin bir tatil

tercih eden kitlelere seyahat acentaları tarafından pazarlanarak turizme kazandırılması ülke ve yöre turizmi için yararlı olacaktır

Alibey (Cunda) Adası'ndaki bölgesel renkteki taş yapıların kapıları, balkon demirleri , pencere pervazları ve kapı tokmakları ile neo klasik döneme ait olan evler farklı olduklarını bir çırpıda anlatmaktadır. Adanın yüksek tepelerinden Ayvalık'a doğru bakınca önünüzde Dalyan boğazı yer almaktadır. Alibey (Cunda) Adasında taş mimarisiyle bütünleşen evler, manastırlar, yaşlı zeytin ağaçları ve rengarenk tekneli balıkçılar arasında bambaşka bir atmosfer yaşanmaktadır. Bu evlerin kültür turizmi amaçlı turlara tahsis edilerek turizme kazandırılması gerekmektedir. Bu amaçlı evlerin aslına uygun olarak restore edilmesi için yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir(Özer,2005;413).

Antandros Antik Kentin ve Tarihi Kalıntıların Restore Edilerek Yöre Turizmine Kazandırılması

Liman kenti olan Antandros'un kıyı kesiminde gerçekleştirilen kazı çalışmalarında, bu bölgede bir Bizans dönemi nekropolisi olduğunu kanıtlayan 27 mezar gün ışığına çıkarılmıştır. Su altında gerçekleştirilen yüzey araştırmasında da yaklaşık 10 metre kalınlığında, 36 metre uzunluğunda bir mendirek tespit edilmiştir. Antandros'ta özellikle nekropolis alanında mezar hediyesi olarak ele geçen eserlerden kurtarma kazılarında ele geçenler Bursa Arkeoloji Müzesi'nde, sistemli kazı çalışmaları ile gün ışığına çıkartılanlar da Balıkesir Kuva-yi Milliye Müzesi'nde sergilenmektedir. (<http://www.balikesir.gov.tr/antik-kentler>)

Balıkesir ve ilçelerinde restore edilen kiliseler, tarihi binalar, müzeler, ulusal ve uluslararası fuarlarda yurt içi ve dışı faaliyet gösteren tur operatörlerine tanıtılmalı tur programlarına almaları için teşvik edilmelidir.

Kazılarda gerekli düzenlemeler ve izinler alınarak ziyaretçilerin girişine açılmalıdır. Tur operatörlerinin büyük bölümü Truva ziyareti nedeniyle bu bölgeden geçmektedir. Bu güzergahı kültür paket turlarında kullanan tur operatörleri ile iletişime geçilerek paket turlarına dahil etmeleri sağlanmalıdır.

AYVALIKTA SUALTİ-SUÜSTÜ TURİZMİNE GENEL YAKLAŞIM VE GELİŞTİRME STRATEJİLERİ

Türkiye'nin mevsimsellik özelliği ılıman iklim olması nedeniyle dalış bölgeleri dört mevsim 12 ay dalış yapma imkânına sahiptir. Günümüzde, farklı sualtı coğrafyası ve batıklar dalış turizmi ile ilgilenen yerli ve yabancı turistlerin tercih ettiği bir yer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ayvalık'ta Sualtı Ve Su Üstü Turizmine Genel Yaklaşım

Ayvalık, doğal, tarihsel ve kültürel değerlere irili ufaklı şirin koylara sahip Balıkesir ilinin en iyi tatil merkezlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. İklim koşulları, nitelikli turistik alt yapısı, ender güzellikteki koyları, berrak ve tertemiz deniz suları ile sualtı ve su üstü turizmi merkezi olabilecek niteliklere sahip bir destinasyon konumdadır. Ayvalık zengin sualtı değerlerine sahip olmasına rağmen, bu değerlerin yeterli düzeyde gösterebilecek dalış merkezlerinin olmaması ve sezonun kısa olması nedeni ile atıl kaldığını söyleyebiliriz. Destinasyonda istenilen talepleri karşılayabilecek 4 adet tam donanımlı dalış teknesi ve merkezi vardır. Kuzey Ege'de önemli bir dalış noktası olan Ayvalık'ta sualtı dalış yapmak isteyenlere hizmet veren 4 ayrı dalış okulunda yılın yaklaşık on ayında dalış yapılabilir. 24 adası 60 dalış noktası bulunan Ayvalık'a Sırbistan, Bulgaristan ve değişik ülkelerden

turistler dalış eğitimi almak ve kentin sualtı güzelliklerini görmek için gelmektedir (*Gökdeniz, Erdem, 2015:24*).

Ayvalık destinasyonunda mercan reefleriyle beraber yaklaşık 60 adet dalış noktası bulunmaktadır (*Gökdeniz, Dinç, 2013:247*). Bu dalış noktalarında; turistleri mutlu edecek her türlü canlı ve tüplü kurt tarlaları, sarı ve kırmızı mercanlar, süngerler ve Bizans anfora kalıntıları bulunmaktadır. Destinasyon Bölgesi, 24 adadan oluşmaktadır. Rüzgâr nereden eserse essin dalgıçların rahatça dalış yapacakları sakin dalış noktaları mutlaka mevcuttur. Bu özelliğiyle Ayvalık, diğer dalış bölgelerinden bir adım öne geçmektedir (<http://dalisrehberi.com>). Hava şartlarının uygun olmadığı dönemlerde bile bu destinasyonda uygun bir dalış noktası bulunur.

*Ayvalık Bölgesi'nde sualtı flora ve fauna çeşitliliği diğer merkezlere oranla yüksektir. Ancak; trol, mevsim dışı kaçak avcılık, bölgedeki yerleşimden kaynaklanan arıtmasız pis su atıkları gibi etkenlerden dolayı sürekli tahrip edilmekte ve yeterince korunamamaktadır. Bu noktada, Ayvalık'ta sualtı-su üstü turizmi açısından tespit ettiğimiz sorunları şöyle sıralayabiliriz(*Gökdeniz, A., Dinç, Y., Akşit, A. N. ve Münger, L. (2010:25-30)*;

* Ayvalık turizmi içerisinde sualtı ve su üstü değerlerine yabancı turist talebi, yeterli değildir Bu konuda yeterli tanıtım ve organizasyon çalışmaları sektör temsilcilerinin özel girişimleri ile yapılmak istense de yeterli değildir. Kamu kurumları, üniversite yerel birlikler, ticari işletmeler ile tam entegrasyon sağlanamamıştır.

* Sualtı ve suüstü değerlerinin gösterilmesini ve öğretilmesini sağlayacak dalış,yelken, sörf kursları, bireysel maliyetler açısından oldukça yüksektir.Bu maliyetleri düşürmek için konaklamalı dalışlarda paket oluşturularak uygun hale getirilmelidir.

* Dalış, yelken, sörf kurslarına ilişkin eğitim verebilecek dalış okullarının sayısı az, yeterli değildir. Ayvalıkta adet dalış okulu, 2 adet sörf-yelken kulübü bulunmaktadır.

* Malta ve Florida gibi merkezlerde, sualtı flora ve faunasını zenginleştirmek ve korumak amacıyla oluşturulan yapay resifler ve batıklar dalış meraklılarının büyük ilgisini çekmektedirler (*Bal, 2002:55*). Ayvalık'ta bu sporu geliştiren, renklendiren ve çekici hale getiren doğal sualtı formasyonları yetersizdir. Yapay formasyonlar ise; hiç yoktur.

* Bölgenin iklimi, hava ve su sıcaklıkları yılın 4 mevsiminde dalma,yelken, sörf sporun yapılmasına imkan vermektedir. Örneğin; yaz ve kış sualtı turizmi yapılan Malta ile Ayvalık'ın aynı iklim kuşağında yer alması, bizim bölgemizde de turizmin yıl boyunca kesintisiz olarak yapılabilirliğini ortaya koymaktadır. Ancak, popüler kitle turizmi ile bu olanağın sağlanması bugüne kadar bu destinasyon için mümkün olmamıştır

* Dünyadaki turizm merkezlerinin önemli bir kısmı sualtının görsel çekiciliğine sahip olmasına rağmen, deniz kirliliği nedeniyle tehdit altındadır. Bu olumsuz etkenler maalesef Ayvalık destinasyonunda da görülmektedir. .

Ayvalıkta Sualtı Ve Suüstü Turizminin Geliştirme Stratejileri

Turizm sektörü, birçok sektöre doğrudan ve dolaylı olarak destek sağlamaktadır. Son yıllarda eko-turizm çerçevesinde talep edilen bir alternatif turizm çeşidi haline gelen sualtı dalış, suüstü sörf yelken vb.turizmi üzerinde durulması ve değerlendirilmesi gereken önemli bir turistik ürün grubu olmuştur.

Ayvalık'ın alt ve üst yapısı, konaklama hizmetleri ve turizm çeşitliliği, dünyadaki diğer dalış merkezleri ile benzer standartlardadır. Tarihsel, doğal ve kültürel zenginlikler açısından

ise Ayvalık, bir açık hava müzesini andıran güzellikteki tarihi kültürel doğal değerlere sahiptir. Bu noktada Türkiye’de hem de Kuzey Ege’de (Ayvalık) sualtı ve su üstü dalış turizminin gelişmesi ve sürdürülebilirliğin sağlanması ve korunması için şu stratejileri önerebiliriz.(Dinç,2021:469-486).

- Sualtı dalış turizminin; bölgelere yarattığı ekonomik katkı ve talep tercihinde gözlenen büyük gelişme ile yakın gelecekte en çok tercih edilecek turistik ürün gruplarından biri olacağı anlaşılmaktadır. Bu noktada, başta destinasyon yöneticileri olmak üzere bu turizm türünün tüm paydaşlarının sürdürülebilirlik, pazarlama, rekabet avantajı ve ekolojik çevre konusunda dikkatli olması gerekmektedir(Gökdeniz A., Dinç Y.,(2013;245-246) .

- Sualtı arkeolojik varlıkların korunması ve talan edilmemesi için bu değerlerin bulunduğu dalış yapılan yerlerde şamandıra uygulanması ve kıyı kesimlerinin dalışa yasak alanlar olarak ilan edilip, koruma altına alınmalıdır. Ayrıca denizlere atılan atıklar konusunda hem dalış teknelerinin hem de STK’ların sualtı ve suüstü atıklar konusunda farkındalık oluşturmalarıdır. Bu soruna yönelik düzenli eğitimler verilebilir ve dikkat çekici broşür ve afişler hazırlanabilir.

- Dalış noktalarında aletle dalış yapanların zıpkınla avcılık yapmasına izin verilmemeli veya önlenmelidir. Bu alanlarda Sahil Güvenlik ve Jandarmanın denetimleri artırılmalıdır. Sualtı dalışı yapacak tüm bireylerin dalış öncesi mutlaka eğitime tabi tutulması gerekmektedir Dalma (dalgıç) ehliyeti alma sürecinin zorlaştırılması ve bröve alma süresinin uzatılması bir başka caydırıcı önlemdir.

- Su altı dalışlarında yani basınç farkından dolayı oluşan rahatsızlıklar için basınç merkezi olan tam donanımlı hastane kurulmalıdır. Su altı dalmanın en fazla yapıldığı körfez ilçesi Ayvalık’ta vakit geçirilmeden bu hastanenin tahsis edilmesi gerekmektedir.Bu sayede Ayvalık dalış bölgelerinde sağlık güvenliği açısından bir adım öne geçecektir.

-Ayvalık’taki gezi teknelerinin veya dalış okulu teknelerinin tabanları sualtı zenginliğini, sualtı flora ve faunasını görecektir şekilde tasarlanması bu spora olan talebi arttıracaktır. Potansiyel turistlerin ilgisi bu turizm çeşidine çekilmesi sağlanabilecektir.

-Sualtı zenginliklerimizin tanıtılıp, potansiyel turistlerin yöreye çekilmesi için su sporları fuar ve organizasyonlarına katılım sağlanmalıdır. Özellikle destinasyona gelen veya gelme potansiyeli olan yabancı ülkelerdeki turizm fuarlarına katılarak deniz turizmi yanında alternatif turizm çeşitleri olan sualtı ve suüstü faaliyetleri de tanıtılmalıdır Düseldorf Fuarı gibi. Sualtı ve suüstü sporlarının Ayvalık destinasyonunda geliştirilmesi ve bu aktivitelerden daha fazla yararlanmak için üniversite sualtı ve suüstü topluluklarıyla bağlantıya geçilmelidir

- Ayvalık’ta rüzgar ve kite surf imkan ve olanakları gelişmiştir. Özellikle Muğla Akyaka’dan sonra ülkemizde ikinci kite surf noktası Ayvalık’tır. Kite surf, kiteboard’la ve paraşütle yapılan rüzgar sörfü anlamına gelmektedir. Dünyada kiteboard adıyla da bilinen kitesurfing Türkçede ”uçurtma sörfü” olarak adlandırılmaktadır Bu sporun Ayvalık’ta yaygınlaşması için uygun ortam mevcuttur Geliştirilmesi için gerekli tanıtma faaliyetleri kamu ve özel sektör aracılığıyla yapılmalıdır.

- Son zamanlarda yapılan yelken yarışmalarının belli etaplarının bölgemizde yapılması, bu sporun Ayvalık Destinasyonu ile tanıtılmasında etkili olacaktır.Bu faaliyetler düzenli hale getirilmelidir. Her yıl organize edilmelidir. Uluslararası ve ulusal basında yer alması sağlanmalıdır.

- Ayvalık'ın bu güne kadar turizm geliştirme / master planı hazırlanmadığı için, genele ve sualtı-suüstü turizmine yönelik bölgesel politikalara planlı bir destek oluşturulamamaktadır. Dünyanın popüler dalış merkezlerinde sualtı turizmi, Mısır, Malta ve Küba örneklerinde olduğu gibi, bölgesel ve ülkesel ölçeklerde devlet ve hükümet politikası olarak planlanmakta, desteklenmekte ve hatta yürütülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Balıkesir yöresine gelen özellikle yerli turistlerin emekli, çocuklu ve aile fertleriyle beraber hareket eden gruplar oldukları tespit edilmiştir. Bu nedenle turistik tesislerin çocuklu ailelere uygun hizmet sunmaları gerekmektedir. Konaklama işletmelerinin; çocuklara ve büyüklere yönelik çocuk parkları, atari salonları , animasyon , değişik şovlar ve su parkları gibi hizmet çeşitliliği vermeleri gerekir.

Balıkesir ilinde bulunan doğal ve kültürel varlıkların korunması, bu değerlerin varlıklarını sürdürmeleri için yörede faaliyet gösteren turizm işletmeleri ve kamu kuruluşlarının sürdürülebilir turizm politikasını izlemeleri bir zorunluluk olmalıdır. Bu amaçla sadece yaz aylarında ikinci konut olarak kullanılan yazlık evlerin turizme kazandırılması gerekmektedir. Ayrıca, yine sürdürülebilir turizm politikaları çerçevesinde mavi bayraklı plaj sayısının artırılması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Balıkesir yöresine gelen yerli turistlerin sayısını artırmak aynı zamanda geceleme sayısını yükseltmek için değişik paket programlar sunulmalıdır. Seyahat acentalarının ve tur operatörlerinin yöreye paket turlar düzenlemeleri için gerekli girişimler ve tedbirler alınmalıdır. Uluslararası turizm fuarlarına Balıkesir'in tüm değerlerini yansıtacak dökümanlarla katılım sağlanmalıdır Berlin Uluslararası turizm fuarı vb.

Yöredeki alt yapı sorunlarının en kısa zamanda çözülmesi için özel ve kamu sektörlerinin ortaklaşa çevre yönetim sistemini uygulamaları gerekmektedir. Bu çerçevede katı atıkları toplama, saklama ve yeniden değerlendirme ünitelerinin uluslararası standartlara getirilmesi gerekmektedir.

Milli parklar eko turizmde en çok gelir yaratan ve en fazla talep edilen alanlar olmaktadır. Avustralya ve Yeni Zelanda veya Amerika gibi eko turizmde öne çıkabilmenin yolu milli parkların kuvvetli imajıyla mümkündür. Dolayısıyla, milli parkçılığı hem ülke insanının ve hem de aktif dış turizmde tercihlili duruma getirmek, buraları fiziksel açıdan iyi planlamak, korumak ve gelir getirici imkanlar yaratmakla mümkündür.

Artan çevresel kaygılar sonucunda doğaya ilgi artmaktadır. Turistler değişik ürünler aramaktadırlar. Buna bağlı olarak da ülkeler değişik ürünler yaratmak peşindedirler. Turizmde ürün çeşitlendirmede; iyi korunmuş doğal ve sosyal çevrede geliştirilebilecek güçlü bir imaja sahip olan önemli ürün, eko turizmdir.

Son yıllarda, özellikle hizmet sektöründe faaliyet gösteren turizm işletmeleri arasında güçlü bir rekabet yaşanmaktadır. Bu işletmelerin ürün ve hizmetlerini kullanan müşterilerin istek beklenti ve tercihleri sürekli değişmekte, farklı kalitede ve nitelikte ürün ve hizmet istemektedirler. Bu yüzden müşterilerini anlamak ve beklentilerine cevap verebilmek amacıyla farklı müşteri yaklaşım stratejileri geliştirmelidirler.

Her müşterinin istek, ihtiyaç ve beklentileri farklı olacağı için; pazarlama stratejilerinde kitlesellikten bireysel pazarlama anlayışına yönelmeleri gerekmektedir. İşletmelerin bu amaçla uygun stratejiler geliştirmeleri , müşterilerle daha etkili bir iletişim kurmalarını sağlayacaktır.

Bunun yanında kitlesel pazarlamanın bireysel pazarlamaya göre daha maliyetli bir pazarlama anlayışı olduğunu da göz ardı etmemek gerekir.

İşletmeler açısından, mevcut müşterileri elde tutmak, potansiyel müşterileri fiili müşteriler haline getirmekten daha kolaydır. Buradan hareketle, Balıkesir yöresindeki termal turizm işletmelerinin mevcut müşterilerini elde tutabilmeleri için fiyat farklılaştırması ve ödüllendirme gibi tutundurma çabalarında bulunmaları önerilebilir. Bunun yanında, potansiyel müşterilerin de mevcut müşteriler haline getirilmesi yönünde stratejiler geliştirmeleri de göz ardı edilmemelidir. (Gökdeniz, 1995;25)

İşletmelerin potansiyel müşterileri fiili müşteriler haline getirmek ve fiili müşterileri de elde tutabilmek amacıyla izlemeleri gereken stratejilerden birisi de veri tabanı oluşturulmasıdır. Müşterilere ait bilgiler oluşturulacak olan veri tabanlarına yüklenmeli ve işletmedeki tüm departmanların ortak kullanımına açık olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akesen, A.(2005) “Balıkesir Yöresinde Korunan Alan Sistemi ve Doğa Kullanımının Küresel Yaklaşımlar Çerçevesinde İrdelenmesi”, Balıkesir 2005 Sempozyumu Tebliğler Kitabı, Balıkesir.9-11
- Alpar, M.Ö. (2005), “Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Çerçevesinde Balıkesir’de Turizmin Geliştirilmesi İçin Uygulama Projesi Önerileri”, Balıkesir 2005 Sempozyumu Tebliğler Kitabı, Balıkesir,407-412
- Bal, Candan (2002), “Biyçeşitlilik ve Turizm”, II.Turizm Şurası Bildirileri, 12-14 Nisan 2002, Ankara, (pp.54-57)
- Dinç, Y. (2021), ‘Sualtı Turizmi ve Türkiye’de Sualtı Dalış Noktaları Hakkında Görgül Bir Araştırma (Ayvalık Örneği)’, Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi 2021, 4(5): 469-486
- Gökdeniz, A., Dinç, Y., Akşit, A. N. ve Münger, L. (2010), ‘Ayvalık’ta Su Altı Turizm Araştırması’, Detay Yayıncılık, Ankara,
- Gökdeniz, A (1995), “Türkiye’ye Gelen Üçüncü Yaş Grubuna Yönelik Turistler Üzerinde Yapılan Bir Uygulama Örneği”, Turizmde Seçme Makaleler:23, Ekim, Ankara,s.10
- Gökdeniz A., Dinç Y.,(2013) ‘A Proposal For A Sustainable Model Based Upon Underwater Tourism Research In Ayvalık’, Air and Water Components of the Environment Conference, 22-23/03/2013, Cluj-Napoca/Romania, (pp.245-246)
- Gökdeniz, A. Dinç, Y. ve Taşkı, H., (2010), “Türkiye’de İkinci Konut Kavramı ve Ayvalık’ta İkinci Konutlar Üzerinde Yapılan Araştırma Işığında Bir Pazarlama Model Önerisi”, 11. Ulusal Turizm Kongresi, Aralık, Kuşadası, Aydın, 847-872
- Gökdeniz, A, Erdem B, (2015), 2Turizm Politikasında Ekonomik Başarı Koşulları ve Ayvalık Örneği’, Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7, 1-32
- Kuvan .Y, 1997;Balıkesir Yöresindeki Orman Rekreasyon Kaynakları Yönetimi Sorunları ve Çözüm Yolları,(Basılmamış Doktora Tezi), İ.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü İstanbul,10
- Seyhan, K.,1988;Kuşçenneti Milli Parkı Su Kuşları Koruma ve Üretim Çalışmaları Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayat Genel Müdürlüğü 3. Bandırma Kuşçenneti ve Sulak Alanlar Sempozyumu Bandırma 1988;482

Dijital Kaynaklar

<http://dalisrehberi.com> (12.04.2025)

<http://www.balikesir.gov.tr/antik-kentler/>(;28.04.2025)